

УДК 373.3.091.64:[340:005.52]

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-221-79-84

МІСР Тетяна –

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри початкової освіти

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2874-2925>

e-mail: t.miyer@kubg.edu.ua

БОНДАРЕНКО Геннадій –

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри початкової освіти

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5978-5138>

e-mail: h.bondarenko@kubg.edu.ua

ШПІЦА-ПАВЛЮК Роксолана –

кандидат педагогічних наук, старший викладач

кафедри початкової освіти

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9354-0641>

e-mail: r.shpitsa@kubg.edu.ua

БОГУШ Марина –

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3784-0619>

e-mail: mmbohush.fpo24m@kubg.edu.ua

КОНТЕНТ-АНАЛІЗ ГЕНЕЗИСНО-ПРАВОВОГО АСПЕКТУ КОМПЛЕКТУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО КАБІНЕТУ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ НАВЧАННЯ

Експериментальне впровадження навчальних кабінетів розпочалося в 1970-х роках, реалізовувалося із залученням учнів старіших класів та супроводжувалося розробкою методичних рекомендацій, що сприяло масовому поширенню експериментального досвіду. Створення навчальних кабінетів для навчання учнів початкової школи набуло інтенсивного розвитку лише на початку 21 століття. З метою врегулювання цього процесу МОН України у 2002, 2006, 2018 та 2020 роках затвердило переліки засобів навчання для комплектування навчальних кабінетів початкової школи. На основі контент-аналізу змісту цих документів виявлено відмінності: 1) у підходах до впорядкування засобів навчання (за навчальними предметами / освітніми галузями); 2) у визначенні кількісних показників використання засобів навчання (примірник / комплект на клас / для фронтальної роботи / для роботи в групі). Також становлено факти: 1) вилучення певних засобів через моральне старіння в наслідок технічного прогресу, втрату актуальності або ефективності; 2) осучаснення переліку засобів, яке спричинено розробленням нових засобів, розвитком освітніх технологій; 3) доповнення переліку засобів інформацією технічного спрямування (конкретизація характеристик обладнання, формулювання вимог до комп'ютерного обладнання та до оснащення навчального кабінету початкової школи); 4) доповнення переліку засобів переліком супровідної документації (зігнісний сертифікат засобу / висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи; технічний паспорт на виріб; декларація про відповідність вимогам технічних регламентів; інструкція українською мовою про використання й зберігання засобу; методичне забезпечення). Зміни правових норм комплектування навчальних кабінетів створюють певні виклики для учителів. Це своєчасне реагування на зміни, опрацювання нових документів, узгодження власних дій з новим правовим забезпеченням, дотримання стандартизованих вимог.

Ключові слова: контент-аналіз, право, нормативні документи, генеза, засоби навчання, урок початкової школи, навчальні предмети, освітні галузі.

MIYER Tetiana –

Doctor (habil.) of Science in Pedagogy, Professor,

Professor of the Department of Primary Education

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2874-2925>

e-mail: t.miyer@kubg.edu.ua

BONDARENKO Hennadii –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Head of the Department of Primary Education

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5978-5138>

e-mail: h.bondarenko@kubg.edu.ua

SHPITSA-PAVLIUK Roksolana –

Candidate of Pedagogical Sciences, senior lecturer

of the Department of Primary Education

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9354-0641>

e-mail: r.shpitsa@kubg.edu.ua

BOGUSH Maryna –

Education Seeker of the second (master's)
level of higher education

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3784-0619>

e-mail: mmboghush.fpo24m@kubg.edu.ua

CONTENT ANALYSIS OF THE GENESIS-LEGAL ASPECT OF EQUIPPING A PRIMARY SCHOOL CLASSROOM WITH TEACHING MEANS

In the 1970s, the experimental introduction of classrooms for teaching high school students began, which was accompanied by the development of methodological recommendations for the mass dissemination of experimental experience. The establishment of classrooms for teaching primary school students gained intensive development at the beginning of the 21st century. In order to regulate this process, the Ministry of Education and Science of Ukraine approved lists of teaching means in 2002, 2006, 2018 and 2020, which influenced the staffing of the primary school classroom. Based on the content analysis of the content of these documents with a list of teaching means, the following differences were identified: 1) in approaches to organizing teaching means (by subjects / by educational fields); 2) in determining quantitative indicators of the use of teaching means (copy / demonstration copy; tool based on a certain number of students / set per class, set for frontal work, set for group work). The following facts were also established: 1) removal of certain tools due to obsolescence as a result of technical progress, loss of relevance and/or effectiveness; 2) modernization of the list of tools, which is caused by the development of new tools, the development of educational technologies; 3) supplementing the list of tools with information of a technical nature (specification of equipment characteristics, formulation of requirements for computer equipment and requirements for equipping a primary school classroom); 4) supplementing the list of teaching means with a list of accompanying documentation (hygienic certificate of the teaching means / conclusion of the state sanitary and epidemiological examination; technical passport for products; declaration of compliance with the requirements of technical regulations; instructions in Ukrainian on the use and storage of teaching means; methodological support for organizing various types of work in accordance with the primary school curriculum). Frequent changes in regulatory and legal regulations create certain challenges for the pedagogical community. These are: 1) timely response to changes (loss of validity by some documents and acquisition of others); 2) processing of new regulatory documents independently or/and during meetings of the school methodological association of primary school teachers, etc.; 3) coordination of one's own professional actions with new regulatory and legal support; 4) constant compliance with standardized requirements.

Key words: content analysis, law, regulatory documents, genesis, teaching means, primary school classroom, educational subjects, educational branches.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Інструменти юридичної науки та права як суспільного інституту регулюють поведінку кожного члена суспільства, слугують справедливому розв'язанню суперечностей та/чи конфліктів та сприяють юридично обґрунтованому застосуванню правових норм у будь-якій сфері професійної діяльності, у тому числі й у сфері освіти.

У світлі динаміки суспільного розвитку актуального звучання набувають міркування М. Панова [7] про те, що, з одного боку, юридичну науку вирізняє впорядкованість та системність взаємопов'язаних понять і категорій, які виступають логіко-юридичну організацію знань, а, з іншого боку, юридичній науці притаманна плінність законодавства, що є результатом суспільних змін, які призводить до того, що правовому аспекту притаманний постійний розвиток, коректування й наповнення новим змістом. На плінність законодавства впливають різні фактори, у тому числі й інтенсивний інноваційний та технологічний розвиток суспільства.

Притаманна плінність законодавства прослідковується й стосовно нормативно-правового забезпечення функціонування сфери освіти як складного утворення, яке, у свою чергу, перебуває в процесах трансформування, модернізації, реформування. За цих умов значущості набуває не лише наукова обґрунтованість актуальних процесів в юридичній науці та в педагогічній царині, а й унормованість та практична реалізованість організації освітнього процесу в нових умовах суспільного розвитку та технологічного прогресу відповідно до правових норм.

Мету статті автори вбачають у дослідженні генезисно-правового аспекту комплектування

навчального кабінету початкової школи засобами навчання та в узагальненні результатів наукової розвідки з використанням контент-аналізу як дієвого інструменту аналітики. Досягненню мети слугувала така поетапність дослідницьких дій:

1) встановити витoki ідеї створення навчальних кабінетів (реалізувати зазначене як аналіз останніх досліджень і публікацій);

2) дослідити унормованість процесу створення навчальних кабінетів в умовах початкової школи;

3) здійснити контент-аналіз змісту правових документів, якими унормовувалося й унормовується використання засобів навчання впродовж відтинку початок ХХІ століття – сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність оновлення дидактичного інструментарію в цілому та засобів навчання зокрема наскрізно пронизує сучасні напрацювання. На думку В. Кременя [5], сучасний учитель повинен бути підготовлений до виконання нової професійної ролі – людини, яка використовуючи різні сучасні засоби, ефективно супроводжує процес самопізнання і саморозвитку учня, скеровує його, розвиває задатки, формує здатність навчатися та ефективно застосовувати нові знання та інформацію.

Відповідно до міркувань В. Волинського, мова має йти про кабінетну систему навчання для реалізації системного комплектування засобів навчання. На переконання вченого, кабінетна система навчання, будучи системою навчальних підрозділів (предметних кабінетів), являє собою їх «оснащеність навчальним обладнанням, меблями та пристроями, повним комплектом наочних посібників, методичними матеріалами та іншою

навчальною літературою відповідно до змісту і специфіки вивчення предметної дисципліни та використання для проведення урочної та позаурочної діяльності учнів» [1, с. 375].

У контексті генезисного аспекту, наголосимо на тому, що на початку 70-х років ХХ століття було реалізовано експериментальне впровадження кабінетної системи навчання в навчальних закладах, зокрема: у школах м. Харкова №1, №36, №51 та у школах м. Дніпропетровська №16, №44, №59 та №67. У 1973-1974н.р. кількість навчальних кабінетів збільшено до 2300. У 1975-1976н.р. кабінетною системою охоплено 35% восьмирічних шкіл та 80% середніх шкіл [3]. У витоків процесу заснування кабінетної системи навчання стояли В. Волинський, А. Гуржій, В. Самсонов [4; 15]. Саме ці вчені розробили методичні рекомендації щодо створення кабінетної системи навчання та ефективного її функціонування.

Отже, у 70-х роках минулого століття розпочалося експериментальне впровадження навчальних кабінетів для навчання учнів старших класів, яке супроводжувалося розробленням методичних рекомендацій для масового поширення експериментального досвіду. З часом заснування навчальних кабінетів було реалізовано й для навчання учнів початкової школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. На початку ХХІ століття процес заснування кабінетної системи навчання набув інтенсивного поширення на теренах початкової школи. Перший Типовий перелік навчально-наочних посібників,

технічних засобів навчання та обладнання загального призначення для загальноосвітніх навчальних закладів [14] було затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 20.06.2002р. №364 (далі – МОН України).

У 2006 році наказом МОН України затверджено Базовий перелік засобів навчання та обладнання для початкових класів (Наказ МОН України від 05.04.2006р. №264) [8] (далі – Базовий перелік) як орієнтир під час комплектування кабінетів початкових класів якісними засобами навчання та сучасним обладнанням для більш ефективного навчання учнів молодшого шкільного віку, а також для встановлення відповідності між вимогами Державного стандарту початкової загальної освіти шкіл [2] та базовим переліком засобів навчання й обладнання для початкових класів.

Контент-аналіз тексту документа [8] сприяв виявленню підходу, який було використано для впорядкування засобів навчання у Базовому переліку. Перш за все, це виокремлення шести груп засобів навчання: I група – друковані засоби навчання; II група – відео(аудіо)матеріали; III група – натуральні об'єкти; IV група – прилади та пристосування; V група – інструменти; VI група – програмно-апаратне обладнання загального призначення. Як показано в таблиці 1, впорядкування засобів навчання здійснено з урахуванням предметів інваріантної частини Базового навчального плану Державного стандарту початкової загальної освіти [2].

Таблиця 1

Підхід до упорядкування засобів навчання та їх кількісні характеристики відповідно до нормативних документів 2006 та 2018 років [8; 10]

Базовий перелік засобів навчання та обладнання для початкових класів (Наказ МОН України від 05.04.2006р. №264) [8]	Примірний перелік засобів навчання та обладнання навчального і загального призначення для навчальних кабінетів початкової школи (Наказ МОН України від 13.02.2018р. №137) [10]
Підхід до упорядкування засобів навчання	
За предметами інваріантної частини Базового навчального плану Державного стандарту початкової загальної освіти (20.10.2005р.) [2]	За освітніми галузями Державного стандарту початкової освіти (21.02.2018р.) [9]
Виокремлено обладнання загального призначення	
Характеристики кількісних показників використання засобів навчання	
Демонстрування 1 примірника 30 учням. Під час проведення практичних робіт 1 засіб навчання використовується з розрахунку на 2 учнів або на групу з 3-4 учнів	Демонстраційний примірник (не менше одного на клас) – умовне позначення Д; комплект на клас (на кожного учня) – К; комплект для фронтальної роботи (не менше ніж 1 примірник на 2 учнів) – Ф; комплект, необхідний для роботи в групах (один примірник на 5-6 учнів) – Г

Згідно із Базовим переліком (Наказ МОН України від 05.04.2006р. №264) [8] у навчальних кабінетах початкових класів має бути обладнання загального призначення. Це: комп'ютер учителя, мультимедійний проектор, телевізор, крейдова та інтерактивна дошки, набірне полотно, магнітофон, відеомагнітофон. Окрім зазначеного йдеться і про засоби навчання нового покоління, так звані мультимедійні системи (комплекс апаратних і програмних засобів навчання, які надають можливість використовувати через комп'ютер різні види інформації (текстову, зображення, картинки анімаційні, цифрове відео тощо)). Для сенсорної дошки унормовано подвійне використання: пристрій введення даних, монітор.

У 2018 році Наказом МОН України від 13.02.2018р. №137 затверджено Примірний перелік засобів навчання та обладнання навчального і загального призначення для навчальних кабінетів початкової школи [10] (далі – Примірний перелік). Контент-аналіз змісту документа [10] в порівнянні з документом, який втратив свою чинність [8], засвідчив суттєву відмінність у підходах до упорядкування засобів навчання та у визначенні кількісних показників використання засобів навчання.

У таблиці 2 зафіксовано зміни, що відбулися стосовно засобів, які рекомендується використовувати під час викладання навчальних предметів у наказах МОН України 2006 та 2018 роках [8; 10].

Таблиця 2

Засоби навчання відповідно до нормативних документів 2006 та 2018 років, упорядковані за назвами предметів (2006р.) та назвами освітніх галузей (2018р.) (розроблено нами з використанням джерел [8; 10])

Базовий перелік засобів навчання та обладнання для початкових класів (наказ МОН України від 05.04.2006р. №264) [8]	Примірний перелік засобів навчання та обладнання навчального і загального призначення для навчальних кабінетів початкової школи (наказ МОН України від 13.02.2018р. №137) [10]
Мови (українська та мови національних меншин) і читання	Мовно-літературна освітня галузь
друковані таблиці, таблиці з опорними схемами, картки для індивідуальної роботи, картини, альбоми, моделі (площині, навчальні комп'ютерні програми), екранно-звукові (відеофільми, аудіозаписи)	друковані засоби навчання (комплект для навчання грамоти (на магнітах)), набори для навчання грамоти та читання, набір таблиць, набори сюжетних та предметних малюнків, словники, репродукції картин, ілюстрації до творів, портрети українських і зарубіжних письменників та поетів, бібліотека дитячої літератури, набір настільних розвивальних ігор
Математика	Математична освітня галузь
друковані таблиці, моделі (об'ємні, площині), інструменти (контрольно-вимірювальні), прилади та пристосування, муляжі, матеріали, інструменти, прилади і пристосування	друковані засоби навчання (набір таблиць, набори карток, числова лінійка, квадрат сотенний (математичний куб), комплекти роздаткові, настільні логіко-розвивальні ігри), інструменти, моделі, прилади і пристосування
Природознавство	Природнича освітня галузь
друковані карти стінні, карти атласів, таблиці, об'єкти натуральні (гербарії, колекції), моделі, прилади та пристосування, муляжі, матеріали, інструменти, прилади, екранно-звукові (відеофільми, аудіозаписи)	друковані засоби навчання (карти стінні, календар природи, набори плакатів відповідно до тем навчального матеріалу), об'єкти натуральні (гербарії, колекції), моделі (глобуси), муляжі (набори), прилади і пристосування, інвентар

У 2020 році наказом МОН України від 07.02.2020р. №143 затверджено Типовий перелік засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів початкової школи [11] (далі – Типовий перелік). У цьому документі зазначено, що складання Типового переліку реалізовано з урахуванням:

- сучасних вимог до засобів навчання та обладнання навчальних кабінетів початкової школи закладів загальної середньої освіти як державної та комунальної форм власності;
- новітніх освітніх технологій;
- сучасних методів навчання учнів молодшого шкільного віку.

Також у нормативному документі значна увага звертається на характеристики обладнання, вимоги до комп'ютерного обладнання та вимоги до оснащення навчального кабінету початкової школи: «1) відповідність стандарту початкової освіти; 2) необхідність та достатність матеріального й методичного забезпечення освітнього процесу для повної реалізації освітніх та навчальних програм; 3) комплектність та модульність, що враховують реальні особливості закладів загальної середньої освіти та потреби учасників освітнього процесу; 4) відповідність вимогам санітарного законодавства, пожежній та електробезпеці, вимогам охорони здоров'я здобувачів освіти і охорони праці працівників закладів загальної середньої освіти; 5) універсальність (можливість застосування навчального обладнання для вирішення комплексу завдань у освітній і позаурочній діяльності, в різних освітніх галузях, з використанням різних методик навчання тощо); 6) забезпечення ергономічного режиму роботи учасників освітнього процесу; 7) узгодженість спільного використання (змістового, функціонального, технологічного, програмного тощо)» [11].

Варто привернути увагу й до змін у Типовому переліку (наказ МОН України від 07.02.2020р. №143) [11]:

- вилучено із засобів навчання такі засоби як: 1) репродукції картин, ілюстрації до творів, відповідно до тематики та видів діяльності, передбачених стандартом початкової освіти та

навчальною програмою початкової школи; 2) портрети українських, зарубіжних письменників та поетів, а також таких, що писали мовами національних меншин відповідно до вимог навчальних програм з української мови та мов національних меншин (мовно-літературна освітня галузь); муляжі, а саме: набори фруктів, овочів, коренеплодів, грибів (їстівних та отруйних), тварин (природнича освітня галузь);

- додано до засобів навчання такий перелік приладів та пристосування: танграм, набір для вивчення часток і дробів, навчальний набір грошових знаків України, рахівницю / абакус навчальний, навчально-наочні засоби (наприклад, блоки Дьенеша, творчі ігри для вивчення цифр, арифметичні / числові / математичні штанги тощо (математична освітня галузь); модель, що відображає кругообіг води в природі, скелет людини, модель будови рослин, модель тіла людини (розбірна), модель-фарфур, що відображає внутрішню будову тіла людини, телурій (природнича освітня галузь).

Також наказом МОН України від 07.02.2020р. №143) [11] унормовується обов'язкова наявність:

- гігієнічного сертифікату / висновку державної санітарно-епідеміологічної експертизи для засобів навчання, що використовуються в освітньому процесі у початковій школі;
- технічного паспорту на вироби;
- декларації про відповідність вимогам технічних регламентів;
- інструкцій українською мовою про використання й зберігання засобів навчання;
- методичного забезпечення для організації різних видів робіт відповідно до навчальних програм початкової школи.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. У 1970-х роках розпочалося експериментальне впровадження навчальних кабінетів для навчання учнів старших класів, що супроводжувалося розробкою методичних рекомендацій щодо масового поширення експериментального досвіду. Створення навчальних кабінетів для навчання учнів початкової школи набуло інтенсивного розвитку на початку 21 століття. 3

метою регулювання цього процесу Міністерство освіти і науки України у 2002, 2006, 2018 та 2020 роках затвердило переліки засобів навчання, що, у свою чергу, вплинуло на процес комплектування ними навчального кабінету початкової школи. Зокрема було затверджено:

- у 2002 році – Типовий перелік навчально-наочних посібників, технічних засобів навчання та обладнання загального призначення для загальноосвітніх навчальних закладів (наказ МОН України від 20.06.2002р. №364);

- у 2006 році – Базовий перелік засобів навчання та обладнання для початкових класів (наказ МОН України від 05.04.2006р. №264);

- у 2018 році – Примірний перелік засобів навчання та обладнання навчального і загального призначення для навчальних кабінетів початкової школи (наказ МОН України від 13.02.2018р. №137);

- у 2020 році – Типовий перелік засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів початкової школи (наказ МОН України від 07.02.2020р. №143).

Контент-аналіз змісту цих документів виявив наявність:

- відмінностей: 1) у підходах до впорядкування засобів навчання (за навчальними предметами / за освітніми галузями); 2) у визначенні кількісних показників використання засобів навчання (примірник / демонстраційний примірник; засіб з розрахунку на певну кількість учнів / комплект на клас, комплект для фронтальної роботи, комплект для роботи в групі);

- вилучення певних засобів через втрату ними актуальності, ефективності та моральне старіння в наслідок технічного прогресу (як-от, вилучення екранно-звукових засобів (відеофільмів, аудіо-записів));

- осучаснення переліку засобів, яке спричинено технологічним розвитком та розробленням нових засобів (як приклад, модель-фартух, що відображає внутрішню будову тіла людини);

- доповнень технічного спрямування, зокрема: конкретизація характеристик обладнання, вимог до комп'ютерного обладнання, вимог до оснащення навчального кабінету початкової школи;

- доповнень, які стосуються супровідної документації, а саме: наявність гігієнічного сертифікату / висновку державної санітарно-епідеміологічної експертизи для засобів навчання, що використовуються в освітньому процесі у початковій школі; технічного паспорту на вироби; декларації про відповідність вимогам технічних регламентів; інструкцій українською мовою про використання й зберігання засобів навчання; методичного забезпечення для організації різних видів робіт відповідно до навчальних програм початкової школи.

Зміна нормативно-правових норм створює певні виклики для педагогічної спільноти взагалі та вчителів початкових класів зокрема. Це:

1) вчасне реагування на зміни (втрати чинності одними документами та набуття іншими);

2) опрацювання нових нормативних документів самостійно чи/та під час засідань

шкільного методичного об'єднання вчителів початкових класів тощо;

3) узгодження власних професійних дій з новим нормативно-правовим забезпеченням;

4) постійне слідування унормованим вимогам.

Перспективи подальших наукових розвідок: дослідження практичного досвіду вчителя з комплектування навчального кабінету початкової школи засобами навчання.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Волинський В. Кабінетна система навчання. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; за ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер. 2008. 375 с.

2. Державний стандарт початкової загальної освіти: Лист Міністерства освіти і науки України від 06.12.2005р. №1/9-695. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS3707>

3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; за ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

4. Кабінетна система у школі: зб. статей / ред. кол. С. М. Полгородник та ін. Київ. 1976. 210 с.

5. Кремень В. Освіта і наука України: шляхи модернізації. Факти, роздуми, перспективи. Київ: Грамота. 2003.

6. Майорський В. В. До питання становлення профільного предмета «Правознавство» в школах України. Інноваційні підходи до розвитку освіти та виховання. В 2 книгах. К.2: монографія / авт. кол. Олексін Ю. П., Логвиненко В. Г., Капустіна Д. М. та ін. Одеса: Купрієнко С. В., 2015. С. 122–134.

7. Панов М. І. Проблеми методології формування категоріально-понятійного апарату юридичної науки. Проблеми законності: зб. наук. пр. Вип. 126 / відп. ред. В. Я. Тацій; Національний юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2014. 224 с.

8. Про затвердження Базового переліку засобів навчання та обладнання для початкових класів: Наказ МОН України від 05.04.2006р. №264. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0264290-06#Text>

9. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 №87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>

10. Про затвердження Примірного переліку засобів навчання та обладнання навчального і загального призначення для навчальних кабінетів початкової школи: Наказ МОН України від 13.02.2018р. №137. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0137729-18#Text>

11. Про затвердження Типового переліку засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів початкової школи: Наказ МОН України від 07.02.2020р. №143. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovogo-pereliku-zasobiv-navchannya-ta-obladnannya-dlya-navchalnih-kabinetiv-pochatkovoyi-shkoli>

12. Про освіту: Закон України від 05.09.2017р. №2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№178-179). С. 10–22.

13. Про повну загальну середню освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, №31, ст.226. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.

14. Типовий перелік навчально-наочних посібників технічних засобів навчання та обладнання загального призначення для загальноосвітніх навчальних закладів: Наказ МОН України від 20.06.2002р. №364. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0364290-02#Text>

15. Чашко Л. В., Кулинська Л. П., Волинський В. П. Застосування технічних засобів навчання в умовах кабінетної системи навчання. Київ. 1972. 47 с.

REFERENCES

1. Volynskyi, V. (2008). Kabinetna systema navchannia [Classroom learning system]. Entsyklopediia osvity / Akad. ped. nauk Ukrainy; za red. V. H. Kremen. Kyiv: Yurinkom Inter. 375 s. [in Ukrainian]
2. Derzhavnyi standart pochatkovoi zahalnoi osvity (2005). Lyst Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 06.12.2005r. №1/9-695 [State Standard of Primary General Education: Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 06.12.2005 No. 1/9-695]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS3707> [in Ukrainian].
3. Entsyklopediia osvity (2008). Akad. ped. nauk Ukrainy; za red. V. H. Kremen [Encyclopedia of Education / Academician of Pedagogical Sciences of Ukraine; edited by V. G. Kremen]. Kyiv: Yurinkom Inter. 1040 s. [in Ukrainian]
4. Kabinetna systema u shkoli (1976). Zb. statei / red. kol. S. M. Polhorodnyk ta in [The office system at school: collection of articles / edited by S. M. Polgorodnyk et al]. Kyiv. 210 s. [in Ukrainian]
5. Kremen, V. (2003). Osvita i nauka Ukrainy: shliakhy modernizatsii. Fakty, rozдумы, perspektyvy [Education and science of Ukraine: ways of modernization. Facts, reflections, prospects]. Kyiv: Hramota [in Ukrainian]
6. Maiorskyi, V. V. (2015). Do pytannia stanovlennia profilnoho predmeta «Pravoznavstvo» v shkolakh Ukrainy. Innovatsiini pidkhody do rozvytku osvity ta vykhovannia [On the issue of the formation of the core subject "Jurisprudence" in Ukrainian schools. Innovative approaches to the development of education and upbringing]. V 2 knyakh. K.2: monohrafiia / avt. kol. Oleksin Yu. P., Lohvynenko V. H., Kapustina D. M. ta in. Odessa: Kupryienko S. V. S. 122–134. [in Ukrainian]
7. Panov, M. I. (2014). Problemy metodolohii formuvannia katehorialno-poniatynoiho aparatu yurydychnoi nauky [Problems of the methodology of forming the categorical and conceptual apparatus of legal science]. Problemy zakonnosti: zb. nauk. pr. Vyp. 126 / vidp. red. V. Ya. Tatsii; Natsionalnyi yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho. 224 s. [in Ukrainian]
8. Pro zatverdzhennia Bazovoho pereliku zasobiv navchannia ta obladnannia dlia pochatkovykh klasiv (2006). Nakaz MON Ukrainy vid 05.04.2006r. №264 [On approval of the Basic List of Teaching Aids and Equipment for Primary Grades: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 05.04.2006 No. 264]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0264290-06#Text> [in Ukrainian]
9. Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu pochatkovoi osvity (2018). Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.02.2018 №87 [On approval of the State Standard of Primary Education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 21. 2018 No. 87]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]
10. Pro zatverdzhennia Prymynnoho pereliku zasobiv navchannia ta obladnannia dlia navchalnykh kabinetiv pochatkovoi shkoly (2018). Nakaz MON Ukrainy vid 13.02.2018r. №137 [On approval of the Sample List of Teaching Aids and Equipment for Educational and General Purposes for Primary School Classrooms: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated February 13. 2018 No. 137]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0137729-18#Text> [in Ukrainian]
11. Pro zatverdzhennia Typovoho pereliku zasobiv navchannia ta obladnannia dlia navchalnykh kabinetiv pochatkovoi shkoly (2020). Nakaz MON Ukrainy vid 07.02.2020r. №143 [On approval of the Standard List of Teaching Aids and Equipment for Primary School Classrooms: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated February 7. 2020 No. 143]. URL:

<https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-tipovogo-pereliku-zasobiv-navchannia-ta-obladnannia-dlya-navchalnih-kabinetiv-pochatkovoyi-shkoli> [in Ukrainian]

12. Pro osvitu (2017). Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145- VIII [On education: Law of Ukraine dated 05.09.2017 No. 2145-VIII]. Holos Ukrainy. S. 10–22. [in Ukrainian]

13. Pro povnu zahalnu seredniu osvitu [On complete general secondary education: Law of Ukraine]. (2020). Zakon Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> [in Ukrainian]

14. Typovi perelik navchalno-naochnykh posibnykhiv tekhnichnykh zasobiv navchannia ta obladnannia zahalnoho pryznachennia dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv (2002). Nakaz MON Ukrainy vid 20.06.2002r. №364 [Typical list of teaching aids, technical teaching aids and general-purpose equipment for general educational institutions: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated June 20, 2002]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0364290-02#Text> [in Ukrainian]

15. Chashko, L. V., Kulynska, L. P., Volynskyi, V. P. (1972). Zastosuvannia tekhnichnykh zasobiv navchannia v umovakh kabinetnoi systemy navchannia [The use of technical teaching aids in the classroom learning system]. Kyiv. 47 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

МІЄР Тетяна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри початкової освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Наукові інтереси: сучасні засоби навчання.

БОНДАРЕНКО Геннадій – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри початкової освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Наукові інтереси: сучасні засоби навчання.

ШПІЦА-ПАВЛЮК Роксолана – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Наукові інтереси: сучасні засоби навчання.

БОГУШ Марина – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Наукові інтереси: сучасні засоби навчання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

MIYER Tetiana – Doctor (habil.) of Science in Pedagogy, Professor, Professor of the Department of Primary Education Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University.

Scientific interests: modern teaching means.

BONDARENKO Hennadii – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Primary Education Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University.

Scientific interests: modern teaching means.

SHPITSA-PAVLIUK Roksolana – Candidate of Pedagogical Sciences, senior lecturer of the Department of Primary Education Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University.

Scientific interests: modern teaching means.

BOGUSH Maryna – Education Seeker of the second (master's) level of higher education Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

Scientific interests: modern teaching means.

Стаття надійшла до редакції 06.09.2025 р.

Стаття прийнята до друку 22.09.2025 р.